

Femeia în afara nișei

Nefamiliarizații cu dezbaterea inegalității dintre femei și bărbați găsesc refugiu în faptul că, cel puțin formal, această egalitate există în România. Ar trebui prin urmare să stăm liniștiți – ceea ce ar putea fi posibil dacă nu am cunoaște formele fără fond, legile care există doar pe hârtie, principiile teoretice care nu au legătură cu viața reală a celor mai mulți și multe dintre noi.

În general ni se propune un standard dublu, dacă nu chiar triplu. Da, avem nevoie de egalitate la nivel profesional (deși aici nu este evident locul și momentul potrivit pentru a discuta de ce acest singur tip de egalitate prezentat ca dezirabil este departe de a fi o realitate în practică) – la alte nivele însă se pare că această egalitate nu e dezirabilă. Nivelele acestea sunt în general exemplificate prin anumite comportamente sociale:

- a ne da primele jos din mașină pentru a ne ajuta semenii-bărbați să coboare,
- a intra primele într-un restaurant, pentru a-i feri pe ei de privirile hulpave ale unor - deja instalate la mese - consumatori,
- a ceda locul pe scaun domnilor de lângă noi, sau
- a fluiera adolescenți pe stradă.

Suntem egale la serviciu dar acasă sau când mergem la restaurant sau în diverse alte locații este dezirabil ca bărbatul să fie stăpânul iar femeia delicata/lipsita de apărare/fragila sau mai puțin blând spus - dar în fond prin antonime pentru termenul de stăpân propus de autoare - servitoarea/slujitoarea/inferioara.

E discutabil în ce măsură comportamentele sociale descrise mai sus sunt cele mai elocvente pentru dezbaterea inegalității dintre bărbați și femei, deși cu siguranță ne pot da câteva idei. Primele trei comportamente fac aluzie la inegalitățile care "ne convin" și fletează (sau ar trebui să o facă), la domeniile în care îi vrem pe bărbați "stăpâni". Chiar dacă asemenea comportamente sunt în esență întemeiate pe prezumția slăbiciunii femeilor, a incapacității acestora, a fragilității și a nevoii permanente de a fi apărate, aceste idei sunt în general ignorate păstrându-se doar aparența de galanterie. Pe de altă parte, cu siguranță multe dintre noi am făcut exact ceea ce pare extrem de bărbătesc în primele trei exemple în situații de viață mai mult sau mai puțin obișnuite: poate era vorba de fratele mai mic, de bunicul în vârstă, de vreun domn invalid etc., etc. În ceea ce privește a patra idee - fluieratul pe stradă -, chiar dacă este apanajul bărbaților, cu siguranță cei mai mulți nu practică fluieratul după adolescente, asociabil mai curând cu prostul gust decât cu bărbăția.

Inegalitatea dintre bărbați și femei nu se reduce însă doar la galanterii și comportamente de prost gust. Ea este în esență o inegalitate de putere care se manifestă în nenumărate moduri. Aceasta inegalitate persistă în mințile multora dintre noi într-o măsură atât de mare încât conceptul în sine de putere devine sinonim cu "bărbat/ bărbătesc". Dacă la ora de literatură ar fi vorba de Vitor Lipan s-ar putea spune simplu că era un bărbat puternic. Pentru că e vorba de Vitoria Lipan este mai greu de recunoscut în ea femeia puternică astfel încât această incapacitate mentală produce perle școlarești și nu numai de genul "femeii bărbătești" ridicând îngrijorarea celor care se împotrivesc din start "extremelor" pe care mișcarea pentru egalitate de gen le conține fără a acorda spațiu pentru ca aceasta egalitate să devină reală.

Inegalitatea se manifestă și prin violența împotriva femeilor, plata inegală pentru munca egală, limitarea accesului la luarea deciziilor, povara dublă pentru femei în sensul responsabilităților unui loc de muncă adăugate celor ce țin de gospodărie și creșterea copiilor, dezumanizarea și folosirea corpului ei ca obiect pentru a face reclamă la diferite produse, perpetuarea unei relații de proprietate în care femeia este obiectul exercitării puterii bărbaților, reproducerea prejudecăților

conform cărora femeia este incapabilă să gândească rațional, să aibă funcții de conducere sau este preocupată doar de nimicuri precum aspectul fizic. Tiparele inegalității de gen sunt extrem de rezistente la schimbare și cele mai multe persistă de secole, multe dintre concepțiile care au alimentat de-a lungul timpului inferiorizarea femeii fiind mai subtile în contemporaneitate fără să fi dispărut însă din viața socială. Dacă numeroasele femei care s-au mobilizat de-a lungul timpului pentru a cere drepturi egale ar fi așteptat pur și simplu ca bărbații și societățile patriarhale să recunoască capacitățile și meritele noastre, noblețea și sprijinul nostru, am fi încă în situația în care nu am avea dreptul la educație, nu am avea drept de vot sau de muncă, singura calitate care ne-ar face necesare ca ființe fiind reproducerea speciei.

Depinde ce alegem din ideea egalității dintre femei și bărbați și dacă vrem să depășim nivelul superficial al îngrijorărilor nefondate pentru a lucra la eliminarea formelor de manifestare grave ale acestei inegalități. Nu trebuie deloc ca primele să preia toate năravurile celor din urma și să se masculinizeze pentru a nu mai putea deosebi apoi femeia de bărbat și bărbatul de femeie. Egalitate de gen nu înseamnă renunțarea la răsfăț, alint, romanță și tandrețe. După toate probabilitățile cuplurile care au relații echitabile, partenerii situându-se pe poziții de putere egale în care ambii discută și iau decizii, ambii sunt tandri și își arată afecțiunea, ambii se implică în treburi de gospodărie și creșterea copiilor, ambii au libertatea de a-și urmări visele în materie de profesie sunt mult mai sănătoase din punct de vedere social și mai fericite în interior decât cuplurile care au relații abuzive, în care unul poruncește și altul execută, unul ia decizii în timp ce al doilea se supune, unul ridică pumnul și celălalt îl primește, unul se întoarce de la serviciu pentru a se odihni și citi ziarul iar celălalt continuă să muncească pregătind masa, curățând casa și îngrijind familia, sau unul are libertatea de a lucra în timp ce al doilea e cantonat în munca de îngrijire a gospodăriei. A fi egală cu bărbatul nu înseamnă nici a căra singură sacul de cartofi așa cum par să creadă unele vedete TV în România ci a nu fi considerată incapabilă și inferioară din punct de vedere social pentru că forța ta fizică este mai mică.

Egalitatea se referă în primul rând la drepturi și oportunități, nu la forța fizică și la puterea pumnului. Problema nu constă în diferențele biologice dintre femei și bărbați caracteristice speciei umane ci în diferențele construite social care atașează valori diferite indivizilor în funcție de sex și care sunt dependente de anumit spațiu cultural și temporal ceea ce înseamnă și ca pot fi schimbate.

Poate ar fi o idee bună să lăsăm pentru moment formele fără fond ale româncei care e egală cu românul, să nu ne mai mulțumim cu ideea ca în spatele fiecărui bărbat puternic stă o femeie și să lucrăm la egalitatea reală dintre bărbați și femei.

Am putea:

- crea spații de dialog în care atât femeile cât și bărbații să poată discuta provocările zilnice din perspectiva relației inegale de putere care există între sexe,
- lucra la identificarea modurilor de manifestare concretă a inegalităților de gen în România și a concepțiilor care le alimentează,
- încuraja introducerea educației sensibile la gen în școli,
- propune introducerea problemei diferențelor și inegalităților de gen pe agenda partidelor politice,
- implica organizații, instituții de stat, mass-media în campanii pentru conștientizarea și eliminarea discriminărilor pe considerente de sex,
- colecta propuneri concrete despre ce se poate face pentru a construi relații egale între bărbați și femei la toate nivelele,
- pregăti specialiști care să scrie și să vorbească despre inegalități de gen reale fără să rămână la nivelul superficial al opiniilor personale și analizelor trunchiate.

Cu siguranță am avea mai multe idei pentru discuție!